

дітей образів з сучасним композиторським мисленням здатне виховувати естетичні смаки юних виконавців і слухачів та поступово готувати їх слух до сприймання змісту й мови сучасної музики. Образи творів «Мій собака», «Зайці в городі», «Прогулянка на старому авто», «Прелюдія» є досить зрозумілими й цікавими для школярів.

Популярною серед юних піаністів є Сюїта з дев'яти частин «Будні юного музиканта, або життя, як воно є» – сповнена яскравих образів, здатна сформулювати естетичні смаки виконавців, розширюючи художній діапазон творчої уяви юних музикантів.

У післямові до другого випуску творів для фортепіано О. Нежигая С. Хананаєв звертає увагу на те, що його твори стали результатом «лабораторних» експериментів з використанням різних технічних засобів, де композитор органічно поєднує традиційний інтонаційний словник з джазовими метро-ритмічними прийомами, «мікстовістю» жанрової основи, музичною семантикою театральності, асимілює різні стилістичні елементи інших музичних культур» [5].

Висновки. Стислий огляд фортепіанних творів художньо-дидактичного репертуару сучасних українських композиторів дозволяє зробити висновок про те, що митці проявляють розуміння психології дитини та специфіки її світосприйняття. Художньо-дидактична фортепіанна музика, створена В. Скуратовським, Н. Боевою, В. Мартинюк та О. Нежигая, завдяки своїй програмності, яскравій образності й опорі на жанрову конкретність формує та розвиває не лише певні виконавсько-технічні навички юних піаністів, але й вводить їх у світ сучасної музики.

Перспективи подальших розробок. Подальшого дослідження потребують твори сучасних українських композиторів не лише для фортепіано, але й у галузі вокальної музики для дітей, які також володіють значним художньо-педагогічним потенціалом.

Література

1. Боева Н. Музичні вітання: Для фортепіано. Запоріжжя, 1993. 18 с.
2. Любимова А. Я. «Нитка Аріадни» у творчості Валентини Мартинюк: жанрові інтерпретації наскрізної музичної теми. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. Вип. 5. Дніпропетровськ : Юрій Сердюк, 2010. – С. 34–44.
3. Муха А. Композитори України та української діаспори : К. : Музична Україна, 2004. 352 с.
4. Нежигай О. Твори для фортепіано – 1-8 класи ДМШ. Дніпропетровськ: Юрій Сердюк, 2010. 40 с.
5. Нежигай О. Твори для фортепіано: Вип. 2. Дніпропетровськ: Юрій Сердюк, 2012. – 64 с.
6. Серце, віддане музиці. До 60-річчя композитора Н. І. Боевої: Бібліографічний покажчик. Запоріжжя: ААТандем, 2011. 32 с.
7. Хананаєв С. В. Взаємодія композиторської, виконавської та педагогічної шкіл у фортепіанному мистецтві Придніпров'я: автореф. дис. ... кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Одеса: Одеська державна музична академія імені А. В. Нежданової Міністерства культури і туризму України, 2009. 16 с.
8. Хананаєв С. В. Детская фортепианная музыка в творчестве днепропетровских композиторов. *Музичне мистецтво*: [зб. статей / Ред. колегія: В. В. Воєводін, М. Р. Черкашина-Губаренко та ін.]. Донецьк : Юго-Восток, 2008. Вип. 8. С. 98–104.

УДК 373.31

Д. Федорук,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

D. Fedoruk,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

**ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІННЯ ВЧИТИСЯ ЗАСОБАМИ
ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

FORMATION IN PRIMARY SCHOOL PUPILS OF ABILITY TO LEARN BY MEANS OF THEATRICALIZED ACTIVITY

Анотація. У статті аналізується проблема формування в молодших школярів уміння вчитися засобами театралізованої діяльності. Нами було описано особливості застосування в освітньому процесі початкової школи засобів театрального мистецтва, розкрито інноваційні підходи до організації роботи вчителя над постановкою спектаклю. Визначено театральну діяльність як основний засіб формування провідної компетентності Нової української школи – «уміння вчитися».

Abstract. The article analyzes the problem of forming the ability of junior schoolchildren to learn by means of theatrical activities. We described the peculiarities of the use of theatrical art in the educational process of primary school, revealed innovative approaches to the organization of the teacher's work on the staging of the play. Theatrical activity is defined as the main means of forming the leading competence of the New Ukrainian school – "the ability to learn".

Ключові слова: Нова українська школа, компетентнісний підхід, молодший школяр, театр, театральна діяльність, уміння вчитися.

Key words: New Ukrainian school, competence approach, primary school pupil, theater, theatrical activity, ability to learn.

Перед сучасною школою стоїть глобально важливе завдання, що полягає у підготовці особистості до життя в динамічно змінному світі. Одним із пріоритетних напрямків освітньої політики нашої держави є перехід до компетентнісного підходу. Проблема формування однієї із ключових компетентностей, «уміння вчитися», обумовлена зростанням потоку інформації, швидкою зміною світу. Уміння вчитися виробляється на практиці навчальної діяльності учнів, уміло керованої вчителем. Тому, перед педагогами стоїть нагальне завдання – організовувати освітній процес таким чином, щоб він повністю задовольняв вимоги сьогодення. Сучасні школярі (покоління Z) не готові репродуктивно сприймати та засвоювати навчальний матеріал, вони прагнуть того, щоб інформація подавалася яскраво, оригінально, швидко змінювалися види діяльності, творчо презентувалися результати навчання. Таким видом діяльності є театральна постановка, яка стимулює учнів до пошуку, аналізу та синтезу інформації, її переробки та креативної подачі.

Формування в учні молодшого шкільного віку уміння вчитися є надзвичайно актуальною проблемою на сучасному етапі розвитку освіти в Україні. У різноманітних дослідженнях класиків педагогіки визначено, що головна функція навчання, полягає в тому, щоб захопити учнів процесом отримання знань. Видатні педагоги, Я. Коменський та В. Сухомлинський, розглядали «нову школу» як джерело радості, світла та знань, вважали інтерес до навчання одним із головних шляхів його усвідомленого засвоєння. Ж. Руссо, акцентував увагу на безпосередньому інтересі вихованця до оточуючих його предметів та явищ, намагався зробити навчання доступним і приємним насамперед для дитини, а К. Ушинський в умінні вчитися вбачав основний внутрішній механізм успішного навчання.

У наукову розробку проблеми формування ключової компетентності «уміння вчитися» молодших школярів важливий та вагомий внесок зробили такі вітчизняні вчені: А. Андрєєв, В. Болотов, О. Дідик, Д. Фельдшвейд, А. Вербицький, Е. Зеєр, А. Хуторський та ін. На просвітницьку роль театрального мистецтва, його здатності розвивати морально-патріотичні почуття вказували І. Франко, Б. Грінченко, М. Вороний, О. Кисіль та ін. Великого значення театральній діяльності дітей надавала С. Русова, яка радила використовувати її як для кращого засвоєння знань як з окремих предметів, так і для загального емоційно-естетичного розвитку. Особливого значення дитячому театру як засобу залучення особистості до навчального процесу розглядали Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Використання театралізованої діяльності у процесі роботи з дітьми досліджували І. Барановська, Н. Сорокіна, О. Деркач, О. Олійник, Л. Стрелкова, Л. Макаренко, Н. Луцак.

Мета статті – розкрити особливості використання театралізованої діяльності в освітньому просторі початкової школи для ефективного формування в молодших школярів ключової компетентності «уміння вчитися».

У сучасному суспільстві спостерігається поступовий перехід від традиційної системи викладання до особистісно-зорієнтованої, в основу якої покладено компетентнісний підхід. Сформованість компетентності «уміння вчитися» полягає в тому, що учень:

- сам виявляє мету діяльності або приймає поставлену мету вчителем;
- виявляє зацікавленість у навчанні, досягає вольових зусиль;
- організовує свою працю для досягнення результату;
- відбирає або знаходить потрібні знання, способи для розв'язання навчальної задачі;
- виконує інтелектуальні або практичні дії, прийоми, операції на репродуктивному і творчому рівнях;
- володіє навичками самоконтролю та оцінки;
- усвідомлює результативність своєї діяльності і прагне її вдосконалити [3, с. 32].

О. Савченко виділяє наступні компоненти ключової компетентності «уміння вчитися», а саме: «мотиваційний (мотиваційно-ціннісні ставлення і прагнення особистості до навчання, пізнання, інформації); змістовий (володіння базовими загальнокультурними і предметними знаннями, уміннями, навичками); діяльнісний (володіння загальними способами навчального пізнання, у тому числі ІКТ. Критичність, гнучкість, доказовість мислення, прояви дослідницької поведінки); організаційно-комунікативний (набуття індивідуального досвіду самоорганізації, рефлексії навчальної взаємодії в групі, у колективі); контрольно-оцінний (володіння способами перевірки та контролю своєї діяльності, способами виправлення помилок); рефлексивно-корекційний (пізнавальна активність та ініціативність, відповідальність, прагнення до удосконалення результатів своєї праці)» [8, с.34].

Важливу роль у формуванні уміння вчитися відіграє театральна діяльність в процесі навчання. Починаючи з початкової школи, виховні можливості навчального закладу зорієнтовані на розвиток природних здібностей дитини. Тому використання театральної діяльності в навчальному процесі розглядається як один із найважливіших засобів, що сприяє розвитку природних здібностей учнів та підвищенню пізнавального інтересу до вивчення навчальних предметів. У свою чергу, вдосконалення застосування театральних методик у освітньому процесі сучасного освітнього закладу передбачає знання вчителем театральної педагогіки та спроможність об'єктивно оцінювати свою роботу [6, с.54].

Підходячи до проблеми використання театральної діяльності у освітньому процесі початкової школи доречно наголосити, що її розуміють як процес становлення особистості за допомогою драматизації, інсценізації та інших інноваційних засобів залучення та включення школярів до театального мистецтва. Театралізована діяльність – це можливість розкриття творчого потенціалу дитини, виховання творчої спрямованості особистості. Театральне мистецтво близьке і зрозуміле як дітям так і дорослим, перш за все тому, що в його основі лежить гра. Театралізована гра – одне з яскравих емоційних засобів, що формують художній смак дітей, розвивають пізнавальний інтерес до навколишньої дійсності [7, с.22].

Театралізована діяльність допомагає учням не лише оволодіти знаннями з певної галузі мистецтва, а при педагогічно доцільній організації та оптимальному доборі методів виховного впливу стає дійовим чинником формування естетичної культури дітей. Театральне мистецтво – це специфічний вид мистецької діяльності, який поєднує в собі можливості багатьох художньо-зображувальних засобів експресії, створює образи, розвиває уявлення, мовлення, мислення, регулює поведінку тощо [9, с.178]. Уроки з елементами театального мистецтва можуть бути ефективною формою організації не лише навчального та виховного процесу в початковій школі, а й засобом адаптації шестирічок та семирічок до нових умов співіснування з оточуючими, засобом трансформації соціального досвіду пізнання однолітків та дорослих, навчальної діяльності; розвиток та презентації власних творчих можливостей тощо. Такі уроки стимулюють розвиток образного мислення, соціальної уяви, соціального інтелекту, створюють умови для того, щоб у свідомості учня виникли бажання і потреба в діяльності, самоосвіті та самовихованні [5, с.92].

Театр виступає органічним синтезом мистецтв, адже тісно поєднує в собі музику, танець, живопис, риторичку, акторську майстерність. О. Олійник переконано доводить, що театр – це

мистецтво дійства, яке притаманне всім видам і жанрам колективної творчості, бо над виставою працює великий колектив – режисер, художник, композитор, актор, гример, костюмер тощо [6, с. 14]. І. Барановська вважає, що театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [1, с. 22]. Організація театралізованої діяльності передбачає активні дії дітей з ляльковими персонажами або дії за ролями; літературну діяльність (вибір теми, складання, інсценування своїх творів тощо); образотворчу діяльність (одяг персонажів, малювання декорацій, виготовлення з підручних матеріалів атрибутів або ж використання предметів заміників); музичну діяльність (виконання пісенок, інсценування музичних творів тощо) [9, с. 56].

Театралізована діяльність допомагає дитині розв'язувати проблемні ситуації опосередковано від імені якогось персонажу. Це дає змогу побороти боязкість, невпевненість в собі, в «чистоті» свого мовлення, сором'язливість. Розвитку впевненості в собі та соціальних навичок поведінки сприяє така організація театралізованої діяльності дітей, коли кожна дитина має нагоду проявити себе в будь-якій ролі; сором'язливим, невпевненим у собі дітям допомагає зняти нервову напругу, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили й можливості; невгамовним та неорганізованим – навчитися витримки тощо [7, с. 31].

Отже, формування вміння вчитися є важливим завданням сучасної початкової школи, яке передбачає пошук різноманітних способів та шляхів для своєї реалізації. Участь у театральній діяльності спонукає молодших школярів до кращого сприйняття навчального матеріалу, запам'ятовування літературних творів, передачу їх змісту, настрою, прихованого підтексту, збагачення словникового запасу, розвитку творчого мислення, формування м'яких навичок тощо. Театральне мистецтво дозволяє учневі розкритися, знайти внутрішні резерви для розширення панорамності мислення та світогляду, спонукає до навчання, адже для постановки спектаклю необхідно мати універсальні знання зі всіх дисциплін: із мовного циклу (вміти правильно написати сценарій за сюжетом відомого поета чи письменника, а для цього потрібно прочитати його твори, зупинитися на найвдалішому для постановки); із математичного (прорахувати час, який потрібно для спектаклю та репетицій, визначити об'єм декорацій, кількість матеріалів для оформлення залу та пошиву костюмів тощо); із мистецького (підбір музичного супроводу, виготовлення декорацій, вибір або пошиття костюмів); із природничо-соціального (підбирати костюми та одяг відповідно до пори року, розумітися на соціальних стосунках та взаємозв'язках). Таким чином, театральна діяльність є активним стимулом до навчання, самоосвіти та саморозвитку молодших школярів.

Література

1. Барановська І. Театр ляльок у початковій школі: навчально-методичний посібник / І. Барановська. – Вінниця, 2015. – 170 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване навчання / І. Д. Бех. – К.: ІЗГН, 1998. – 203 с.
3. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Монографія / Н. М. Бібік – К.: Основа, 1998. – 200 с.
4. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
5. Казьмірчук Н.С. Особливості підготовки вчителів початкових класів до реалізації принципу наступності дошкільної та початкової ланок освіти // Наукові записки: зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво» / За ред. Л.В.Старовойт. – Вінниця, 2018. – С. 89-93.
6. Олійник О. М. Театральна-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
7. Педагогічна майстерність: підручник / І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос та ін. / за ред. І. А. Зязюна. – К.: «Знання», 1986. – 48 с.

8. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг.ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34-46.

9. Театральна діяльність як умова розвитку творчої особистості // Технології соціально-педагогічної роботи : навчальний посібник / за заг. Ред. А. Й. Капської. – К.: 2000. – 338 с.

УДК 373.3.015.31:394.3

А. Філіппович,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

A. Filippovich,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi

State Pedagogical University

ГРА ЯК ВИЯВ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

GAME AS A MANIFESTATION OF CREATIVITY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Анотація: На основі вивчення праць у галузі педагогіки й психології автор статті дає визначення творчості, розкриває психологічні особливості дитячої творчості на початковому етапі навчання, визначає чинники, що стимулюють її розвиток, розкриває особливості гри як типового прояву дитячої творчості.

Abstract: Based on the study of works in the field of pedagogy and psychology, the author defines creativity, reveals the psychological features of children's creativity at the initial stage of learning, identifies factors that stimulate its development, reveals the features of play as a typical manifestation of children's creativity.

Ключові слова: гра, творчість, креативність, художня діяльність, молодші школярі.

Key words: game, creativity, creativity, artistic activity, junior schoolchildren.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство в умовах розвитку національної державності і національної культури потребує людей з високим рівнем креативності, активною позицією, здатних самостійно творчо мислити. Творчість стає не лише видом діяльності, але й важливою складовою особистого щастя і професійного успіху. Старше покоління досить часто відчуває розчарування від наявності в своєму мисленні перешкод, які блокують творчість у вирішенні різноманітних життєвих і професійних завдань, особливо тоді, коли необхідно засвоїти щось нове. Саме тому школа як основна ланка в системі освіти повинна допомогти успішному формуванню потенціалу української нації через розвиток творчого мислення кожної окремої особистості з перших кроків навчання. Школа – головне середовище, в якому відбувається формування соціокультурного і творчого потенціалу дитини. Рівень сформованості творчого потенціалу детермінує не лише соціальний та економічний стан особистості, але й ступінь її впливу на саме суспільство. Саме розвиток креативності, творчих сил дітей, актуалізація закладених в них природою здібностей та задатків дозволить особистості, що формується, в майбутньому зайняти гідне місце у суспільстві.

Аналіз попередніх досліджень. Дитячу творчість можна назвати “натуральною”, подібно до того, як Л.Виготський виділяв натуральні, тобто дані від народження, природні, і вищі психічні функції. Дитяча творчість відрізняється відкритістю до світу, який дитина сприймає з оптимізмом. Він орієнтований не на те, що потрібно, а на те, що можливо.

Характерна особливість дитячої творчості – її всебічний характер. В дитинстві творять всі, і реальна проблема цього віку – не проблема творчості, а проблема її відсутності, що вже саме по собі – очевидна патологія. Відсутність творчості може бути наслідком жорсткої системи виховання,